

ફરિશ્તાઓના કાર્યો

ફરિશ્તાઓનું એક કામ એ છે કે તે રસૂલ ﷺ પર દરૂદ અને સલામ મોકલતા રહે છે.

﴿إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ، يُصَلِّونَ عَلَى النَّبِيِّ يَسِّرِيْهَا الَّذِينَ ءاَمَنُوا صَلَوْا عَلَيْهِ وَسَلَّمُواٰ﴾
الْأَحْزَاب: ٥٦

અનુવાદ : “અલ્લાહ અને તેના ફરિશ્તાઓ નબી પર દરૂદ મોકલે છે, હે લોકો, જેઓ ઈમાન લાવ્યા છો ! તમે પણ તેમના પર દરૂદ અને સલામ મોકલો.” (સૂરા: અહજાબ, આ.૫૬)

ફરિશ્તાઓ રસૂલ ﷺ સુધી સલામ પહોંચાડે છે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِنَّ اللَّهَ مَلَائِكَةً سَيَاحِينَ فِي الْأَرْضِ، يُبَلِّغُونِي مِنْ أَمْتَيِ السَّلَامِ» (أحمد)

અનુવાદ : “અલ્લાહ તૃખાલાના કેટલાક ફરિશ્તાઓ એવા પણ છે, જેઓ જમીનમાં હરતા-ફરતા રહે છે, તેઓ મારી ઉમ્મતના લોકોના સલામ મારા સુધી પહોંચાડતા રહે છે.” (અહમદ)

એ જ પ્રમાણે ફરિશ્તાઓ એ વક્તિ માટે પણ દ્યાની દુઆ કરતા રહે છે, જે રસૂલ ﷺ માટે દ્યાની દુઆ કરતો રહે છે. હદીસમાં છે :

«أَكْثِرُوا الصَّلَاةَ عَلَيَّ يَوْمَ الْجُمُعَةِ؛ فَإِنَّهُ مَشْهُودٌ، تَشَهِّدُ الْمَلَائِكَةُ، وَإِنَّ أَحَدًا لَنْ يُصَلِّيَ عَلَيَّ، إِلَّا عُرِضَتْ عَلَيَّ صَلَاةُهُ، حَتَّى يَفْرُغَ مِنْهَا» (ابن ماجه).

અનુવાદ : મારા પર જુમ્રા (શુક્વાર)ના દિવસે પુષ્કળ પ્રમાણમાં દરૂદ પઢવાનું રાખો, કેમ કે ફરિશ્તાઓ તે વખતે હજર રહે છે અને જ્યાં સુધી કોઈ દરૂદ પઢતો રહે છે, ફરિશ્તાઓ તેને મારા સુધી પહોંચાડતા રહે છે. (ઈજે માજા)

ફરિશ્તાઓનું એક કામ એ પણ છે કે તેઓ મોભિનો માટે દુઆ કરે છે અને અલ્લાહ તૃખાલાથી તેમની મગફિરત (માઝી અને મુક્તિ) હૃદ્દ્યું છે. અલ્લાહ તૃખાલાએ ફરમાવ્યું :

﴿الَّذِينَ يَحْمِلُونَ الْعَرْشَ وَمَنْ حَوْلَهُ، يُسَبِّحُونَ مُحَمَّدَ رَبِّهِمْ وَيُؤْمِنُونَ بِهِ، وَيَسْتَغْفِرُونَ لِلَّذِينَ ءاَمَنُوا رَبَّنَا وَسَعِّتَ كُلَّ شَيْءٍ رَحْمَةً وَعِلْمًا فَأَغْفِرْ لِلَّذِينَ تَابُوا وَاتَّبَعُوا سَيِّلَكَ وَقِيمَ عَذَابَ الْجَحِيمِ ٧ رَبَّنَا وَأَذْخِلْهُمْ جَنَّتِ عَدِنِ الَّتِي وَعَدْتَهُمْ وَمَنْ صَلَحَ مِنْ أَبَآئِهِمْ وَأَذْرَجْهُمْ وَدَرِّيَّتْهُمْ ٨ إِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ وَقِيمُ الْسَّيِّئَاتِ وَمَنْ تَقَّ الْسَّيِّئَاتِ يَوْمَئِذٍ فَقَدَ رَحْمَتَهُ وَذَلِكَ هُوَ الْفَوْزُ الْعَظِيمُ ٩﴾ غافر: ٩ - ٧

અનુવાદ : “‘અહ્લાહના અર્થને ઉઠાવી રાખનારા ફરિશ્તાઓ અને એ જેઓ અર્થની આસપાસ હાજર રહે છે, સૌ પોતાના રબની પ્રશંસાની સાથે તેની તરખીં કરી રહ્યા છે અને તેના પર ઈમાન રાખે છે અને ઈમાન લાવનારાઓ માટે મગફિરતની દુઆ કરે છે. તેઓ કહે છે : હે અમારા રબ ! તું પોતાની દ્યા અને પોતાના જ્ઞાનની સાથે દરેક વસ્તુ પર વ્યામ છે. બસ, માફ કરી દે અને દોજખના અજાબથી બચાવી લે એ લોકોને જેમણે તૌબા કરી છે અને તારો માર્ગ અપનાવી લીધો છે. હે અમારા રબ ! અને દાખલ કર તેમને શાશ્વત રહેવાવાળી એ જગતોમાં જેનું તે તેમને વચન આપ્યું છે, અને તેમના માતા-પિતા અને પત્નીઓ અને સંતાનોમાંથી જેઓ સદાચારી હોય (તેમને પણ ત્યાં તેમના સાથે જ પહોંચાડી દે). તું નિઃસંદેહ, સર્વસત્તાધીશ-પ્રભુત્વશાળી અને તત્ત્વદર્શી છે, અને બચાવી લે તેમને બૂરાઈઓથી બચાવી લીધો, તેના પર તેં ખૂબ દ્યા કરી. આ જ મોટી સફળતા છે.’’ (સુર: ગાફિર, આ.૭-૮)

બીજુ જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

٤٣) هُوَ الَّذِي يُصَلِّي عَلَيْكُمْ وَمَلَائِكَتَهُ لِيُخْرِجُكُم مِّنَ الظُّلْمَةِ إِلَى النُّورِ وَكَانَ
بِالْمُؤْمِنِينَ رَحِيمًا ﴿٤٣﴾ الأحزاب: ٤٣

અનુવાદ : “‘એ જ છે, જે તમારા પર દ્યા કરે છે અને તેના ફરિશ્તા ઓ તમારા માટે દ્યાની દુઆ કરે છે, જેથી તમને અંધકારો માંથી પ્રકાશ માં લઈ આવે, અને તે મોભિનો પર ખૂબ જ મહેરબાન છે.’’ (સુરઃ અહિગ્રાબ, આ. ૪૩)

ઉપરોક્ત આયતમાં ‘સલાત’ શબ્દ આવ્યો છે. જ્યારે આ અલ્લાહ તુઆલા તરફથી હોય તો તેનાથી અભિપ્રેત તેની દયા થાય છે અને આ જ શબ્દ જ્યારે ફરિશ્તાઓ સાથે જોડાય છે તો તેનો અર્થ દુઅા અને ક્ષમાયાચના થાય છે; જેમ કે હદ્દીસમાં છે કે તમારા પૈકી કોઈ વક્તિ જ્યાં સુધી પોતાની નમાજની જગ્યા પર, જ્યાં તેણે નમાજ પઢી, બેસી રહ્યો અને તેની વુગ્ઝુ ન તૂટે, તો ત્યાં સુધી ફરિશ્તાઓ તેના માટે દયાની દુઅાઓ કરતા રહે છે. તેઓ કહે છે કે હે અલ્લાહ ! આને માફ કરી દે, તેના પર દયા કર. (બુખારી) જે વક્તિ એ ઈમાન રાખતો હોય કે અલ્લાહ તેનો રબ છે, ઈસ્લામ તેનો દીન છે અને મુહુમ્મદ ﷺ અલ્લાહના નબી અને રસૂલ (ઈશાદૂત) છે અને પછી તે અલ્લાહ અને રસૂલ ﷺ ના આદેશો મુજબ સમગ્ર જીવન વીતાવે અને દરેક મુશ્કેલીમાં તેના પર અડગ રહે, તો ફરિશ્તાઓ તેના માટે દુઅા કરે છે. અલ્લાહ તુઆલાએ ફરમાવ્યું :

فَإِنَّ الَّذِينَ قَاتَلُوا رَبِّنَا اللَّهَ ثُمَّ أَسْتَقَمُوا تَنَزَّلُ عَلَيْهِمُ الْمَلَائِكَةُ أَلَا تَخَافُوا وَلَا تَحْزَنُوا وَابْشِرُوا بِالْجَنَّةِ الَّتِي كُنْتُمْ تُوعَدُونَ ۚ ۲۰ وَنَحْنُ أُولَئِكُمْ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَفِي الْآخِرَةِ وَلَكُمْ فِيهَا مَا شَتَّهِي أَنفُسُكُمْ وَلَكُمْ فِيهَا مَا تَدَعُونَ ۚ ۲۱

غَفُورٌ رَّحِيمٌ ۚ ۲۲ فَصْلٌ: ۳۰ - ۳۲

અનુવાદ : “જે લોકોએ કહ્યું કે અલ્લાહ અમારો રબ છે અને પછી તેઓ તેના પર મક્કમ રહે, ચોક્કસ તેમના પર ફરિશ્તાઓ અવતરિત થાય છે અને તેમને કહે છે કે ન તરો, ન દુઃખી થાઓ અને ખુશ થઈ જાઓ એ જશતની ખુશભબરથી, જેનો તમારા સાથે વાયદો કરવામાં આવ્યો છે. અમે આ દુનિયાના જીવનમાં પણ તમારા સાથી છીએ અને આખિરત (પરલોક)માં પણ. ત્યાં જે કંઈ તમે ઈચ્છશો, તમને મળશે અને દરેક વસ્તુ, જેની તમે અભિલાષા કરશો તે તમારી હશે. આ છે મિજબાનીની સામગ્રી, એ હસ્તી તરફથી જે ક્ષમાશીલ અને દયાળું છે.” (કુસ્સિલત, આ.૩૦-૩૨)

આ આયતમાં મક્કમતાનો અર્થ એ છે કે માનવી તૌહીદ (એકેશ્વરવાદ) પર રજભાર પણ શિર્ક વગર કાયમ રહે અને અલ્લાહ તુલાલાના આદેશોનું પાલન એ રીતે કરે કે મનાઈ કરેલ વસ્તુઓની નજીક પણ ન ફરકે.

ફરિશ્તાઓ જુમ્માની નમાજ વખતે આવે છે :

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِنَّمَا يَوْمُ الْجُمُعَةِ كَانَ عَلَىٰ كُلِّ بَابٍ مِنْ أَبْوَابِ الْمَسْجِدِ مَلَائِكَةٌ يَكْتُبُونَ النَّاسَ عَلَىٰ مَنَازِهِمْ،
الْأَوَّلَ فَالْأَوَّلَ فَإِذَا خَرَجَ الْإِمَامُ طُوِّيَتِ الصُّحْفُ. وَاسْتَمْعُوا الْخُطْبَةَ» (البخاري)

અનુવાદ : “જુમ્મા (શુક્રવાર)ના દિવસે ફરિશ્તાઓ માટે દરેક દરવાજા પર આવે છે અને પ્રત્યેક આવનારનું નામ પોતાના રજિસ્ટરમાં કમવાર લાભે છે. જે વ્યક્તિ પહેલો આવે છે તેનું નામ પહેલા લાભે છે, ત્યાં સુધી કે ઈમામ ખુલ્બા (સંભાષણ) માટે મિમ્બર પર બેસી જાય છે, તો તેઓ પોતાનું રજિસ્ટર બંધ કરી દે છે. તેઓ અલ્લાહનો મિક (સ્મરણ) સાંભળવા માટે આવે છે.” (બુખારી)

ફરિશ્તાઓ સૂરા: ફાતિહા પૂરી થાય તો આમીન કહે છે :

હદીસમાં છે :

«إِذَا قَالَ الْإِمَامُ: {غَيْرُ الْمَغْضُوبِ عَلَيْهِمْ وَلَا الضَّالِّينَ} [الفاتحة: ٧] فَقُولُوا: آمِينَ، فَإِنَّهُ مِنْ
وَاقِقِ قَوْلِهِ قَوْلَ الْمَلَائِكَةِ غُفرَلَهُ مَا تَقدَّمَ مِنْ ذَنِّهِ» (البخاري).

અનુવાદ : ‘જ્યારે ઈમામ સૂરા: ફાતિહા પછેઠાં કહે તો ‘આમીન’ કહો. જેનું ‘આમીન’ ફરિશ્તાઓના ‘આમીન’થી મળી જશે, અલ્લાહ તુલાલા તેના અગાઉના ગુનાઓ માફ કરી દશે.’’ (બુખારી)

એક અન્ય હદીસમાં છે :

અનુવાદ : ‘જ્યારે તમારા પૈકી કોઈ ‘આમીન’ કહે છે અને ફરિશ્તાઓ આકાશમાં ‘આમીન’ કહે છે, જો

બંને ‘આમીન’ સાથે થઈ જાય, તો અલ્લાહ તુઝાલા અગાઉના ગુનાઓને માફ કરી દે છે.’’ (બુખારી)

આપ નિઃશ્વાસ એ ફરમાવ્યું :

«إِذَا قَالَ الْإِمَامُ: سَمِعَ اللَّهُ لِمَنْ حَمَدَهُ، فَقُوْلُوا: اللَّهُمَّ رَبَّنَا لَكَ الْحَمْدُ، فَإِنَّهُ مِنْ وَاقِفٍ قَوْلُهُ قَوْلٌ
الْمَلَائِكَةِ، غُفرَلُهُ مَا تَقَدَّمَ مِنْ ذَنْبِهِ» (متفق عليه)

અનુવાદ : ‘‘જ્યારે ઈમામ ‘સમિઅલ્લાહુ લિમનુ હમીદા’ કહે તો ‘અલ્લાહુમ્મ રજ્ભના લક્લુ-હમ્દ’ કહો, કેમ કે જેનું કહેવું ફરિશતાઓ સાથે મળી જાય છે, તો અલ્લાહ તેના અગાઉના ગુનાઓને માફ કરી દે છે.’’ (મુતાફિક અલયહિ)

ફરિશતાઓ જિકની મહેફિલોમાં આવે છે :

અલ્લાહ તથાલાએ કેટલાક ફરિશતાઓને એટલા માટે નિયુક્ત કર્યા છે કે તેઓ શેરી-મહોલ્લાઓમાં ગણત્ત કરતા રહે. આ ફરિશતાઓ કુર્અનની મહેફિલો શોધતા રહે છે. આ ફરિશતાઓ જ્ઞાનની મહેફિલો, તરખીદ અને તમ્છીદ અને તહલીલ (અલ્લાહના સ્મરણ, પ્રશંસા અને સ્તુતિ – સુષ્ઠાનલ્લાહ, અલહમ્દુલિલ્લાહ, અલ્લાહુ અકબર), વધુમાં દુઅા અને ઈસ્તગફાર (ક્ષમાયાચના)ના વર્તુળોને શોધતા રહે છે, જેથી ત્યાં હાજરી આપી શકે. હદ્દિસમાં છે કે રસૂલુલ્લાહ صلوات الله عليه وسلم એ ફરમાવ્યું : ફરિશતાઓ રસ્તાઓમાં હરતા-ફરતા રહે છે અને જિક કરવાવાળાઓને શોધતા રહે છે. જ્યારે કેટલાક લોકોને અલ્લાહનો જિક કરતાં જુએ છે, તો પરસ્પર એક-બીજાને બોલાવે છે કે આવો, તમે જે જગ્યા શોધી રહ્યા છો તે અહીં છે. આપ نિઃશ્વાસ એ ફરમાવ્યું કે પછી ફરિશતાઓ દુનિયાના અવકાશ સુધી તેમને પોતાની પાંખોથી ઢાંકી લે છે. રસૂલુલ્લાહ صلوات الله عليه وسلم એ ફરમાવ્યું કે પછી તેમનો રબ તેમને પૂછે છે – જો કે તે તેમનાથી વધારે સારી રીતે જાણો છે – કે મારા બંદાઓ શું કહેતા હતા? ફરિશતાઓ જવાબ આપે છે કે તેઓ તારી તરખીદ અને તમ્છીદ, તકબીર અને તમ્છીદ કરી રહ્યા છે. અલ્લાહ તુઝાલા ફરિશતાઓને પૂછે છે કે શું તેમણે મને જોયો છે? ફરિશતાઓ જવાબ આપે છે કે ના, તેમણે આપને નથી જોયા. અલ્લાહ તથાલા કહે છે કે જો મને જોઈ લે તો? ફરિશતાઓ કહે છે કે જો તેમને જોઈ લે, તો આનાથી ખૂબ-ખૂબ વધારે તારી ઈબાદત કરે. આનાથી વધારે તારી તરખીદ અને તમ્છીદ કરે. રસૂલુલ્લાહ صلوات الله عليه وسلم એ ફરમાવ્યું કે અલ્લાહ તથાલા ફરિશતાઓને પૂછે છે કે મારા બંદાઓ મારાથી શું માંગે છે? ફરિશતાઓ જવાબ આપે છે કે તેઓ તારાથી જમત માંગે છે. અલ્લાહ તુઝાલા ફરી પૂછે છે કે શું તેમણે જમત જોઈ છે? ફરિશતાઓ કહે છે કે તેમણે નથી જોઈ. અલ્લાહ તથાલા કહે છે કે તેમની શું સ્થિતિ થાય, જો તેઓ તેને જોઈ લે? ફરિશતાઓ કહે છે કે જો તેઓ તેને જોઈ લે, તો તેની ઈચ્છા ખૂબ વધી જાય અને તેની અભિલાઘા અને કગણી થઈ જાય. અલ્લાહ તુઝાલા ફરી ફરિશતાઓને પૂછે છે કે આ બંદાઓ કઈ વસ્તુથી શરણ માંગે છે? ફરિશતાઓ કહે છે કે જહનમથી. અલ્લાહ તુઝાલા પૂછે છે કે શું તેમણે તેને જોઈ છે? ફરિશતાઓ કહે છે કે

ના, તેને નથી જોઈ. અલ્લાહ તાઓ કહે છે કે જો તેઓ જોઈ લે તો ? ફરિશતાઓ કહે છે કે જો તેને જોઈ લે, તો તેમના પર પહેલાથી વધારે ભય છવાઈ જાય અને તેનાથી બચવા માટે અનેક ઉપાયો કરે. તો અલ્લાહ તુઓ કહે છે કે તમે સૌ સાક્ષી રહો, મેં તેમની મગફિરત કરી દીધી. એક ફરિશ્ઠો કહે છે કે હે રબ ! ફલાણો વ્યક્તિ, જે તેમના સાથે છે, તે એવો નથી. તે તો કોઈ જરૂરત હેઠળ તેમના સાથે છે. અલ્લાહ તુઓ કહે છે કે તે સૌ એક સાથે છે. તેમના સાથે જે હોય તેને વંચિત કરી શકતો નથી. (મુજાહિદ અલયહી)

અલ્લાહ તુઓ ફરિશતાઓમાં પોતાના 'આકિર' (સ્મરણ કરનારા) બંદાઓ પર ગર્વ કરે છે :

હદ્દીસમાં છે કે એક વાર રસૂલુલ્લાહ ﷺ પોતાના સહાબાની પાસે આવ્યા. તે સૌ એક વર્તુળ બજાવીને બેસ્યા હતા. આપ ﷺ એ પૂછ્યું : આ રીતે કેમ બેસ્યા છો ? સહાબાએ કહ્યું કે અમે લોકો અલ્લાહનો જિક કરીએ છીએ અને એ માટે અલ્લાહનો શુક અદા કરીએ છીએ કે તેણે અમને ઈસ્લામની દોલત પ્રદાન કરી અને આ કૃપાથી નવાજ્યા. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું કે અલ્લાહના સોગંદ ! શું ખરેખર તમે આના માટે બેસ્યા છો ? સહાબાએ કહ્યું - અલ્લાહના સોગંદ ! અમે ખરેખર આના માટે બેસ્યા છીએ. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું : મારા સોગંદ લેવાનો આશય તમારા પર આરોપ મૂકવાનો ન હતો, બલ્કે જિબ્રિલ આવ્યા હતા, તેમણે બતાવ્યું કે અલ્લાહ તુઓ તમારા પર ફરિશતાઓની વચ્ચે ગર્વ લઈ રહ્યો છે. (મુસ્લિમ)

ફરિશતાઓ એ લોકોને ઢાંકી લે છે, જેઓ કુર્અનની તિલાવતમાં વ્યસ્ત હોય છે :

હદ્દીસમાં છે :

«مَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِّنْ بُيُوتِ اللَّهِ تَعَالَى، يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ، وَيَتَذَارَسُونَهُ بَيْتِهِمُ الْأَنَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ، وَغَشِّيَّهُمُ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ» (مسلم).

અનુવાદ : “જો કેટલાક લોકો કોઈ ઘરમાં એકઠા થઈને કુર્અનની તિલાવત કરે છે તથા પઢે અને પઢાવે છે, તો અલ્લાહ તુઓ તેમના પર શાંતિ અવતરિત કરે છે. અલ્લાહની દ્વારા તેમને પોતાના પાલવમાં લઈ લે છે અને અલ્લાહના ફરિશતાઓ તેમના પર છાંયડો કરે છે અને અલ્લાહ તુઓ એ લોકોમાં તેમનો ઉલ્લેખ કરે છે, જેઓ તેના પાસે હોય છે.” (મુસ્લિમ)

એક વ્યક્તિ સૂરા: કહફની તિલાવત કરી રહ્યો હતો. તેના પાસે એક ઘોડો બાંધેલો હતો કે એક વાદળનો ટુકડો તેના પર છવાઈ ગયો અને ધીમે-ધીમે એ વાદળનો ટુકડો તેના નજીક આવતો ગયો. તેનો ઘોડો તેને જોઈને ઉછળવા-કૂદવા લાગ્યો. સવાર થઈ, તો તે વ્યક્તિ રસૂલુલ્લાહ ﷺ ની પાસે આવ્યો અને રાતનાનો ઉલ્લેખ કરવા લાગ્યો, તો આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું : કુર્અનની બરકતથી શાંતિ અવતરિત થઈ રહી હતી. (બુખારી)

ફરિશ્તાઓ તાલિબાને-ઈલમ (વિદ્યાર્થીઓ)ના રસ્તાઓમાં પોતાની પાંખો બિછાવે છે :

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«مَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَطْلُبُ فِيهِ عِلْمًا سَلَكَ اللَّهُ بِهِ طَرِيقًا مِنْ طُرُقِ الْجَنَّةِ، وَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ لَتَضَعُ أَجْنَحَتَهَا رِضَاءً لِطَالِبِ الْعِلْمِ» (أبو داود).

અનુવાદ : જે ઈલમ (જ્ઞાન)ના માર્ગમાં નીકળે છે, અલ્લાહ તૃખાલા તેના માટે જશ્તના માર્ગમાંથી એક માર્ગ સરળ કરી નાખે છે અને ફરિશ્તાઓ એ વિદ્યાર્થીની ખુશીમાં પોતાની પાંખો તેના માર્ગમાં બિછાવે છે.
(અબૂ દાઉદ)

ફરિશ્તાઓ એ વ્યક્તિ માટે દ્યાની દુઆ કરે છે, જે લોકોને ભલાઈની તાલીમ આપે છે :

રસૂલુલ્લાહ ﷺ ની સામે બે માણસોની વાત કરવામાં આવી, એક આભિદ (બંદગીમાં વસ્ત રહેવાવાળા)ની અને બીજા આલિમ (વિદ્યાન)ની, તો રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«فَضْلُ الْعَالَمِ عَلَى الْعَابِدِ كَفَضْلٌ يَعْلَمُ أَذْنَاكُمْ» تُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - «إِنَّ اللَّهَ وَمَلَائِكَتَهُ وَأَهْلَ السَّمَاوَاتِ وَالْأَرَضِينَ حَتَّى النَّمَلَةَ فِي جُحْرِهَا وَحَتَّى الْحُوتَ لَيُصَلُّونَ عَلَى مُعْلِمِ النَّاسِ الْخَيْرِ» (તરમ્દી).

અનુવાદ : ‘આલિમ’ની ‘આભિદ’ પર શ્રેષ્ઠતા એવી છે, જેવી મારી શ્રેષ્ઠતા તમારા પૈકી સૌથી નિભન્તમું વ્યક્તિ પર. પછી આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું : નિઃશંક, અલ્લાહ તૃખાલા, તેના ફરિશ્તાઓ, આકાશો અને ધરતીની તમામ મજલૂક (સર્જનો), ત્યાં સુધી કે કીડી પોતાના દરમાં અને સમુદ્રની માછલીઓ પણ એ વ્યક્તિ માટે દુઆઓ કરે છે, જે લોકોને સારી વાત અને ભલાઈની વાતો શીખવાડે છે. (તિરમિઝી)

કોઈ મોમિન જ્યારે પોતાના મોમિન ભાઈ માટે દુઆ કરે છે, તો ફરિશ્તાઓ તેની દુઆ પર આમીન કહે છે :

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«مَنْ دَعَا لِأَخِيهِ بِظَهَرِ الْعَيْنِ، قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ: أَمِينٌ، وَلَكَ بِمِثْلٍ» (مسلم)

અનુવાદ : જો કોઈ પોતાના દીની ભાઈની ગેરહાજરીમાં તેના માટે અલ્લાહ તૃખાલાથી દુઆ કરે છે, તો તેના સાથે ફરિશ્તાઓ એ દુઆ પર આમીન કહે છે અને કહે છે કે આ જ દુઆ તમારા માટે પણ. (મુસ્લિમ)

એક અન્ય હદ્દીસમાં છે :

«إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاحَ الدِّيَكَةِ، فَاسْأَلُوا اللَّهَ مِنْ فَضْلِهِ، فَإِنَّهَا رَأْتُ مَكَّاً» (متفق عليه)

અનુવાદ : જ્યારે તમે કૂકડાની પોકાર સંભળો, તો અલ્લાહથી તેની કૃપા માંગો, કેમ કે કૂકડો તે વખતે ફરિશ્તાઓને જુએ છે. (મુતાફિક અલયાહિ)

એક મોભિને આવા પ્રસંગે અવશ્ય અલ્લાહ તુંબાલાથી દુઆ કરવી જોઈએ કે ફરિશ્તાઓ તેની દુઆ પર આમીન કહે અને અલ્લાહથી તેની માફી અને મુક્તિની દુઆ કરે. સંભવ છે કે આ દુઆ અલ્લાહ તુંબાલા કબૂલ કરી દે. એ જ રીતે બીમાર કે એવા માણસની પાસે દુઆ કરવી જોઈએ, જે આ દુનિયાથી જઈ રહ્યો હોય. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِذَا حَضَرْتُمُ الْمَرِيضَ، أَوِ الْمَيِّتَ، فَقُولُوا حَيْرًا، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ يُؤْمِنُونَ عَلَىٰ مَا تَقُولُونَ» (مسلم)

અનુવાદ : જ્યારે તમે કોઈ બીમારને જોવા માટે જાવ અથવા કોઈ મૃત્યુની નજીક વ્યક્તિના અંતિમ સમયે હાજર થાઓ, તો સારી વાત કહો, કેમ કે એ સમયે જે કંઈ તમે કહો છો, ફરિશ્તાઓ તેના પર આમીન કહે છે. (મુસ્લિમ)

ફરિશ્તાઓ મોભિનોને ખુશખબરો સંભળાવે છે :

હજરત ઝકરિયા ﷺ જ્યારે હજરત મરયમ ﷺ ની પાસે આવે છે, જ્યાં તેઓ અલ્લાહની બંદગીમાં વસ્ત રહેતા હતા, તો તેમના પાસે જાત-જાતનું ભોજન મૂકેલું જોતાં, જ્યારે કે તેમના પાસે તેમના સિવાય કોઈ જતું નહોતું. એક વાર હજરત ઝકરિયા ﷺ એ હજરત મરયમ ﷺ ને પૂછ્યું કે આ બધું તમારા પાસે ક્યાંથી આવે છે ? તેમણે ફરમાવ્યું : અલ્લાહ તરફથી. હજરત ઝકરિયા ﷺ એ પણ અલ્લાહને દુઆ કરી કે તેમને એક સંતાન પ્રદાન કરવામાં આવે. દુઆ અલ્લાહના દરબારમાં કબૂલ થઈ અને એક ફરિશ્તો પુત્રની ખુશખબર લઈને આવ્યો. તેનો ઉલ્લેખ કુર્અનમાં આ પ્રમાણે છે :

﴿فَنَادَهُ الْمَلَائِكَةُ وَهُوَ قَائِمٌ يُصَكَّلٌ فِي الْمِحْرَابِ أَنَّ اللَّهَ يُبَشِّرُكَ بِيَحِيٍّ مُصَدِّقًا بِكَلْمَةِ مِنْ﴾

آل عمران: ٣٩ ﷺ

અનુવાદ : “જવાબમાં ફરિશ્તાએ પોકાર કરી, જ્યારે કે તે મેહરાબમાં ઉભો નમાજ પઢી રહ્યો હતો કે અલ્લાહ તને યાહાની ખુશખબર આપે છે. તે અલ્લાહ તરફથી એક ફરમાનની પુષ્ટિ કરવાવાળો બનીને આવશે.” (આલે ઈમરાન, આ.૩૮)

આ જ પ્રકારની ખુશખબર ફરિશ્તાઓ હજરત ઈબ્રાહિમ ﷺ અને તેમની પત્નીની પાસે લઈને આવ્યા હતા. અલ્લાહ તુંબાલાએ ફરમાવ્યું :

﴿وَلَقَدْ جَاءَتْ رُسُلُنَا إِبْرَاهِيمَ بِالْبُشْرَىٰ ٦٩ هود:﴾

અનુવાદ : “અને જુઓ, ઈંગ્રિઝની પાસે અમારા ફરિશ્તાઓ ખુશખબર લઈને પહોંચ્યા.”

(સૂર: હૃદ, આ.૬૮)

કુર્અનમાં એક અન્ય જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿فَبَشَّرْنَاهَا بِإِسْحَاقَ وَمِنْ وَرَاءِ إِسْحَاقَ يَعْقُوبَ ﴾ ٧١ ﴿ هُود : ﴾

અનુવાદ : “પછી અમે તેને ઈસહાક અને ઈસહાક પછી યાકૂબની ખુશખબર આપી.”

(સૂર: હૃદ, આ.૭૧)

ફરિશ્તાઓ માત્ર અલ્લાહના પયગંબરોને જ ખુશખબરો નથી સંભળાવતા, બલ્કે સામાન્ય લોકોને પણ સંભળાવે છે. એક હઠીસમાં છે કે એક માણસનો એક દીની ભાઈ કોઈ બીજા ગામમાં રહેતો હતો. તે તેનાથી મુલાકાત કરવા માટે નીકળ્યો. અલ્લાહે રસ્તામાં એક ફરિશ્તાને માનવ-રૂપમાં બેસાડી દીધો. તે તેના પાસેથી પસાર થયો, તો તેણે પૂછ્યું : ક્યાં જઈ રહ્યા છો ? એ માણસે જવાબ આપ્યો કે એ ગામમાં એક સાહેબથી મળવા જઈ રહ્યો છું. ફરિશ્તાએ કહ્યું કે શું તેનું કોઈ કામ બગડી ગયું છે, જે તમે બનાવવા જઈ રહ્યા છો ? માણસે જવાબ આપ્યો કે ના, હું તો માત્ર અલ્લાહ માટે તેનાથી પ્રેમ કરું છું, અને એટલા માટે તેની જેરિયત પૂછવા જઈ રહ્યો છું. ફરિશ્તાઓએ કહ્યું કે મને અલ્લાહ તૃઆલા તરફથી મોકલવામાં આવ્યો છે એ બતાવવા માટે કે અલ્લાહ તૃઆલા પણ તમારાથી પ્રેમ કરે છે, જે રીતે તમે અલ્લાહ માટે એ માણસથી પ્રેમ કરો છો.

(મુસ્લિમ)

ફરિશ્તાઓ પોતાની પાંખોથી શહીદો પર છાંયડો કરે છે :

હિન્દુરત જાબિર બિન અબુલ્લાહ رض થી રિવાયત છે, તેઓ કહે છે કે ઉહદના યુદ્ધમાં મારા પિતા શહીદ થઈ ગયા. મેં તેમના ચહેરા પરથી કપું હટાવ્યું અને તેમને જોઈ-જોઈને રડતો, લોકો મને રોકતા. પરંતુ અલ્લાહના રસૂલ صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم એ મને ન રોક્યો. હિન્દુરત ફાતિમા બિન્ને ઉમર رض પણ રડી રહ્યા હતા, તો રસૂલુલ્લાહ صلوات اللہ علیہ وآلہ وسلم ફરમાવ્યું :

« تَبَكِّيْهِ، أَوْ لَا تَبَكِّيْهِ، مَا زَالَتِ الْمَلَائِكَةُ تُظِلُّهُ بِأَجْنِحَتِهَا، حَتَّىٰ رَفَعْتُمُوهُ » (مسلم).

અનુવાદ : “ચાહે રડો કે ન રડો, ફરિશ્તાઓ તેમના પર છાંયડો કરીને રહેશે, ત્યાં સુધી કે તેમને તમે લોકો ઉઠાવો.” (મુસ્લિમ)

જેનાથી અલ્લાહ પ્રેમ કરે છે તેનાથી ફરિશ્તાઓ પણ પ્રેમ કરે છે :

હઠીસમાં છે :

«إِذَا أَحَبَ اللَّهُ الْعَبْدَ نَادَى حِبْرِيلَ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُ فُلَانًا فَأَحْبَبَهُ فَيُحِبُهُ حِبْرِيلُ فَيَنَادِي حِبْرِيلَ إِنَّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ إِنَّ اللَّهَ يُحِبُ فُلَانًا فَأَحْبُوْهُ فَيُحِبُهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، ثُمَّ يُوْضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ» (البخاري ، مسلم).

અનુવાદ : જ્યારે અલ્લાહ તુંથાલા કોઈ બંદાથી પ્રેમ કરે છે, તો જિબ્રિલને કહે છે કે ફલાણા બંદાથી હું પ્રેમ કરું છું, તેથી તમે પણ તેનાથી પ્રેમ કરો. આમ, જિબ્રિલ તેનાથી પ્રેમ કરવા લાગે છે. પછી જિબ્રિલ આકાશવાળાઓમાં એલાન કરે છે કે ફલાણાથી અલ્લાહ પ્રેમ કરે છે, તેથી તમે લોકો પણ તેનાથી પ્રેમ કરો. આમ, આકાશવાળાઓ પણ તેનાથી પ્રેમ કરવા લાગે છે. પછી તેને ધરતી પર પણ સ્વીકૃત અને પ્રિય બનાવી દેવામાં આવે છે. (બુખારી, મુસ્લિમ)

ફરિશ્તાઓ લઘૂનત (ફિટકાર) પણ મોકલે છે, પણ કોના પર ?

રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«مَنْ أَشَارَ إِلَى أَخِيهِ بِحَدِيدَةٍ، فَإِنَّ الْمَلَائِكَةَ تَعْنَهُ» (مسلم).

અનુવાદ : જેણે પોતાના દીની ભાઈ તરફ લોખંડથી ઈશારો કર્યો, તેના પર ફરિશ્તાઓ ફિટકાર કરે છે. (મુસ્લિમ)

અર્થાત્, એક મુસલમાન જ્યારે કોઈ મુસલમાન પર હથિયાર ઉઠાવે છે, તેને હથિયાર બતાવીને ડરાવે, ધમકાવે કે તકલીફ પહોંચાડે છે, તો ફરિશ્તાઓ તેના આ કૃત્યના કારણે તેના પર ફિટકાર કરે છે. એ જ રીતે ફરિશ્તાઓ એ ખી પર પણ ફિટકાર કરે છે, જે પોતાના પતિના બોલાવવા છતાં કોઈપણ કારણ વગર તેના પાસે ન આવે અને ઈન્કાર કરી દે. આપ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِذَا دَعَ الرَّجُلُ امْرَأَةً إِلَى فِرَاشِهِ فَأَبْتَقَتْ قَبَاتَ غَضْبَانَ عَلَيْهَا لَعْنَتُهَا الْمَلَائِكَةُ حَتَّى تُصْبِحَ» (البخاري)

અનુવાદ : જ્યારે કોઈ વ્યક્તિ પોતાની પત્નીને બિસ્તર પર બોલાવે અને તે ઈન્કાર કરી દે અને તેનો પતિ તેનાથી નારાજ થઈ જાય, તો સવાર સુધી ફરિશ્તાઓ એ ખી પર ફિટકાર કરતા રહે છે. (બુખારી)

એ જ પ્રમાણે ફરિશ્તાઓ એ ખી પર પણ ફિટકાર કરતા રહે છે, જે પોતાના પતિની મરજ વિરુદ્ધ બહાર નીકળે. રસૂલુલ્લાહ ﷺ એ ફરમાવ્યું :

«إِنَّ الْمَرْأَةَ إِذَا حَرَجَتْ مِنْ بَيْتِهَا، وَرَوْ جُهَاجَارَهُ لَذِكَّ، لَعَنْهَا كُلُّ مَلِكِ السَّمَاءِ، وَكُلُّ شَيْءٍ
ثَمَرٌ عَلَيْهِ، غَيْرُ الْجِنَّ وَالْأَنْسِ، حَتَّى تَرْجِعَ»

અનુવાદ : એક ખી જો ધરથી નીકળે છે અને તેનો પતિ તેને પસંદ કરતો નથી, તો આકાશના બધા ફરિશ્તાઓ અને દરેક એ મખૂદ (સર્જન) જેના પાસેથી તે પસાર થાય છે, માનવો અને જિશાત સિવાય, તેના પર ફિટકાર કરે છે. (તબરાની)

સદ્કાર્યો અને સારી વાતો લઈને ફરિશ્તાઓ ઉપર ચઢે છે :

હજરત અબ્દુલ્લાહ ઈબ્ને મસ્તુગુડ رض ફરમાવે છે કે હું જ્યારે તમારા સામે કોઈ હદ્દીસનું વર્ણન કરું, તો તેની પુષ્ટિ કુર્અન-મજ્જદથી પણ કરું દૂં. એક બંદો જ્યારે સુખાનલ્લાહ, અલહમુલિલ્લાહ અને લા-ઈલાહ ઈલલ્લાહ, અલ્લાહ અકબર અને તબારકલ્લાહ કહે છે, તો ફરિશ્તાઓ આ કલિમાઓને પોતાના કબજામાં લઈ લે છે અને પોતાની પાંખોમાં ધૂપાવીને ઉપર ચઢે છે અને જ્યાં-જ્યાંથી પસાર થાય છે ત્યાંના ફરિશ્તાઓ ટોળો-ટોળા આ કલિમાઓ બોલનારાઓ માટે અલ્લાહથી મગફિરત (માફી અને મુક્રિત)ની દુઆ કરે છે. પછી તેમણે આ આયત પઠી :

﴿مَنْ كَانَ يُرِيدُ الْعَزَّةَ فَلِلَّهِ الْعَزَّةُ جَمِيعًا إِلَيْهِ يَصْعُدُ الْكَلْمُ الظَّبِيبُ وَالْعَمَلُ الْصَّالِحُ يُرَفَعُ مُهُومًا﴾ فاطر: ١٠

અનુવાદ : “તેના ત્યાં જે વસ્તુ ઉપર ચઢે છે, તે કેવળ પવિત્ર બોલ અને સદ્કાર્ય તેને ઉપર ચઢાવે છે.” (સૂરા: ફાતિર, આ. ૧૦)

રહમત (દ્વારા)ના ફરિશ્તાઓ અમુક વસ્તુઓથી નફરત કરે છે અને તેનાથી દૂર રહે છે :

પ્રાણીઓના ચિત્રોથી રહમત (દ્વારા)ના ફરિશ્તાઓ નફરત કરે છે અને તેમનાથી દૂર રહે છે. હજરત આઈશા رض થી રિવાયત છે કે તેમણે એક તકિયો ખરીધો, તેના પર ચિત્રો બનેલા હતા. રસૂલુલ્લાહ صل દરવાજા પર થોભીને ઊભા થઈ ગયા, ઓરડામાં દાખલ ન થયા. હજરત આઈશા رض એ કહ્યું : હું અલ્લાહથી તૌભા (ક્ષમાયાચના) કરું દૂં, મારાથી કયો ગુનો થઈ ગયો ? રસૂલુલ્લાહ صل એ પૂછ્યું : આ તકિયો શું છે ? હજરત આઈશા رض એ કહ્યું : આપ બેસો અને તેના પર ટેક લગાવો. આપ صل એ ફરમાવ્યું : આ ચિત્રો બનાવનારને કયામતના દિવસે અજાબ (યાતના) આપવામાં આવશે, અને તેને કહેવામાં આવશે કે તેંબે બનાવ્યા છે, તો હવે તેમાં પ્રાણ પણ નાખ. ફરિશ્તાઓ એ ઘરમાં દાખલ નથી થતા, જેમાં ચિત્રો હોય. (બુખારી) બીજી હદ્દીસ છે કે આપ صل એ ફરમાવ્યું :

«لَا تَدْخُلُ الْمَلَائِكَةُ بَيْتًا فِيهِ كَلْبٌ، وَلَا صُورَةً تَمَاثِيلٍ»

અનુવાદ : ફરિશ્તાઓ એ ઘરમાં નથી આવતા, જેમાં કૂતરો કે ચિત્ર હોય. (મુતાફિક અલયહિ)

હજરત આઈશા رض ની રિવાયત છે, કહે છે કે રસૂલુલ્લાહ صل ને હજરત જિબ્રિયલે વચન આપ્યું કે ફલાશા સમયે આવીશ, પરંતુ ન આવ્યા. રસૂલુલ્લાહ صل ના હાથમાં એક દંડો હતો, તેને આપ صل એ મૂકી દીધો અને કહ્યું કે ન તો અલ્લાહ પોતાના વચનનું ઉલ્લંઘન કરે છે અને ન તેનો સંદેશવાહક. પછી આપ صل નું ધ્યાન ગયું કે એક કૂતરો આપ صل ના ખાટલાની નીચે હતો. આપ صل એ હજરત આઈશા رض ને પૂછ્યું કે આ કૂતરો અહીં ક્યારે આવ્યો ? હજરત આઈશા رض એ કહ્યું કે મને ખબર નથી. આપ صل એ કૂતરાને

ભગાડવાનો આદેશ આપ્યો. તેને ભગાડવામાં આવ્યો, ત્યારે હજરત જિબ્રિલ પધાર્યા. આપ કુન્ઝુલ એ પૂછ્યું કે તમે આવવાનું કહ્યું હતું, હું બેસીને રાહ જોતો રહ્યો, પરંતુ તમે તે વખતે ન આવ્યા? હજરત જિબ્રિલે કહ્યું : તમારા ઘરમાં કૂતરો હતો, તેથી ન આવ્યો. અમે ફરિશ્તાઓ એ ઘરમાં નથી જતાં, જ્યાં કૂતરો કે ચિત્ર હોય.

(મુસ્લિમ)

ફરિશ્તાઓ મોભિનોની મદદ કરવાવાળું લશ્કર હોય છે :

અલ્લાહ તુઆલાએ ફરમાવ્યું :

﴿ وَلَقَدْ نَصَرَكُمُ اللَّهُ بِيَدِِرِ وَأَنْتُمْ أَذْلَلُهُ فَاتَّقُوا اللَّهَ لَعَلَّكُمْ تَشَكُّرُونَ ﴾ ١٢٣
 يَكِفِيَكُمْ أَنْ يُمَدِّدَكُمْ رَبُّكُمْ بِشَلَاثَةَ إِلَفِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُنْزَلِينَ ١٢٤
 مِنْ فُورِهِمْ هَذَا يُمَدِّدُكُمْ رَبُّكُمْ بِخَمْسَةَ إِلَفِ مِنَ الْمَلَائِكَةِ مُسَوِّمِينَ ١٢٥ - ١٢٣ ﴾
آل عمران: ١٢٥

અનુવાદ : “છેવટે આનાથી પહેલા બદ્રના યુદ્ધમાં અલ્લાહ તમારી મદદ કરી ચૂક્યો હતો, જ્યારે તે વખતે તમે ખૂબ નબળા હતા, તેથી તમારે અલ્લાહની કૃતન્તતાથી બચવું જોઈએ. આશા છે કે હવે તમે કૃતજ્ઞ બનશો. હે નબી ! યાદ કરો, જ્યારે તમે મોભિનોને કહી રહ્યા હતા : શું તમારા માટે એ વાત પૂરતી નથી કે અલ્લાહ ત્રણ હજાર ફરિશ્તાઓ ઉતારીને તમારી મદદ કરે ? નિઃસંદેહ, જો તમે ધૈર્ય રાખો અને અલ્લાહથી ડરતા રહો, તો જે વખતે દુશ્મન તમારા પર ચઢી આવશે એ જ વખતે તમારો રબ (ત્રણ હજાર નહીં) પાંચ હજાર નિશાનવાળા ફરિશ્તાઓથી તમારી મદદ કરશો.” (સૂરા: આલે ઈમરાન, આ. ٩٢-٩٣)

અહ્�જાબના યુદ્ધના સંદર્ભમાં અલ્લાહે ફરમાવ્યું :

﴿ يَتَائِيْهَا الَّذِيْنَ إِمَانُوا أَذْكُرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ عَلَيْكُمْ إِذْ جَاءَتْكُمْ جُنُودٌ فَأَرْسَلْنَا عَلَيْهِمْ رِحْمًا وَحُنُودًا لَمْ تَرَوْهَا أَوْ كَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا ﴾ ٩
الأحزاب: ٩

અનુવાદ : “હે લોકો, જેઓ ઈમાન લાવ્યા છો ! યાદ કરો, અલ્લાહનો એ ઉપકાર, જે (હમણા-હમણા) તેણે તમારા પર કર્યો છે. જ્યારે લશ્કરો તમારા પર ચઢી આવ્યા, તો અમે તેમના પર એક સખત આંધી મોકલી દીધી અને એવાં લશ્કરો રવાના કર્યા, જે તમે જોઈ શકતા ન હતા. અલ્લાહ એ બધું જોઈ રહ્યો હતો જે તમે લોકો તે વખતે કરી રહ્યા હતા..” (સૂરા: અહ્જાબ, આ. ૮)

હજરત આઈશા عليه السلام ની રિવાયત છે કે રસૂલુલ્લાહ صلوات الله عليه وسلم અહ્જાબના યુદ્ધથી ઘરે પાછા ફર્યા, હથિયારો ખોલ્યા અને ગુસ્લ (સ્નાન) કર્યું કે હજરત જિબ્રિલ આવ્યા અને કહ્યું કે તમે હથિયાર ઉતારી નાખ્યા ? અલ્લાહના સોગંદ ! અમે ફરિશ્તાઓએ તો હજુ હથિયાર ઉતાર્યા નથી. એ લોકો તરફ સશક્ત બનીને ચાલો. રસૂલુલ્લાહ

નુહેલુણું એ પૂછ્યું : કયા લોકો તરફ ? હજરત જિબ્રિલ્લે કહ્યું કે ત્યાં, અને બની કુરૈઝા તરફ ઈશારો કર્યો, તો રસૂલુલ્લાહ નુહેલુણું તેમના તરફ નીકળ્યા. (બુખારી)

ફરિશ્તાઓ મુસ્લિમના જનાજાની સાથે ચાલે છે :

રસૂલુલ્લાહ નુહેલુણું એક જનાજાની સાથે હતા. આપના માટે એક સવારી લાવવામાં આવી. આપ નુહેલુણું એ સવાર થવાનો ઈન્કાર કરી દીધો, જ્યારે કે દફન-વિધિ થઈ ગયા પછી પાછા ફરતી વખતે આપ નુહેલુણું સવાર થઈને આવ્યા. આ અંગે આપ નુહેલુણું ને જ્યારે પૂછવામાં આવ્યું, તો આપ નુહેલુણું એ ફરમાવ્યું :

«إِنَّ الْمَلَائِكَةَ كَانَتْ تَمْشِي، فَلَمْ أُكُنْ لِأَرْكَبَ وَهُمْ يَمْشُونَ، فَلَمَّا دَهْبُوا رَكِبْتُ» (أبو داود)

અનુવાદ : જનાજાની સાથે ફરિશ્તાઓ પણ ચાલી રહ્યા હતા. મને સારું ન લાગ્યું કે ફરિશ્તાઓ પગપાળા ચાલે અને હું સવાર થઈને ચાલું, હવે તેઓ ચાલ્યા ગયા, તો હું સવાર થઈને આવી ગયો. (અબૂ દાઉદ)

એ જ રીતે એક જનાજાના પ્રસંગે આપ નુહેલુણું એ કેટલાક લોકોને સવાર થયેલા જોયા. આપ નુહેલુણું એ તેમને ફરમાવ્યું :

«أَلَا تَسْتَحْيِينَ إِنَّ مَلَائِكَةَ اللَّهِ عَلَى أَقْدَامِهِمْ وَأَنْتُمْ عَلَى طُهُورِ الدَّوَابِ» (ترمذી)

અનુવાદ : તમે લોકોને શરમ નથી આવતી, અલ્લાહના ફરિશ્તાઓ પગપાળા ચાલી રહ્યા છે અને તમે લોકો સવાર થઈને ચાલી રહ્યા છો. (તિરમિઝી)

કયામતના દિવસે ફરિશ્તાઓ કતારબદ્ધ હશે :

કયામતના દિવસે ફરિશ્તાઓ અલ્લાહ સમક્ષ કતારબદ્ધ હશે. અલ્લાહ તુખાલાએ ફરમાવ્યું :

﴿يَوْمَ يَقُومُ الرُّوحُ وَالْمَلَائِكَةُ صَفَّاً لَا يَتَكَلَّمُونَ إِلَّا مَنْ أَذِنَ لَهُ الرَّحْمَنُ وَقَالَ صَوَابًا﴾ ﴿٣٨﴾ النَّبَا:

અનુવાદ : “જે દિવસે રૂહ અને ફરિશ્તાઓ કતારબદ્ધ ઉભા હશે, કોઈ બોલી નહીં શકે, સિવાય તેના જેને રહમાન અનુમતિ આપે અને જે સાચી વાત કહે.” (સૂર : અન્-નબા, આ. 38)

બીજી જગ્યાએ ફરમાવ્યું :

﴿كَلَّا إِذَا دُكِّتِ الْأَرْضُ دَكَّا دَكَّا ٢١﴾ ﴿٢٢﴾ وَجَاءَ رَبُّكَ وَالْمَلَكُ صَفَّا صَفَّا ﴿٢٢﴾ الفجر:

અનુવાદ : “કદાપિ નહીં, જગ્યારે જમીનને સતત ફૂટી-ફૂટીને રેતાળ મેદાન બનાવી દેવામાં આવશે અને તમારો રબ વિદ્યમાન થશે એ સ્થિતિમાં કે ફરિશ્તાઓ કતારબદ્ધ ઉભા હશે.” (સૂર : ફજ, આ. 21-22)

